

Mig og Odense

Af Mogens Brøndsted

I denne serie fortæller kendte personer, der en længere årrække har haft deres virke på Fyn, erindringer fra disse år. I Fynske Årbøger 1992-95 har tidligere stiftamtmand Jakob Høirup, professor, dr. theol. Ebbe Thestrup Pedersen, tidligere biskop K. C. Holm og tidligere kommunaldirektør Hugo Mayntzhusen haft ordet, og nu er turen kommet til professor Mogens Brøndsted (f. 1918 i København). I 1966 blev han udnævnt til professor i nordisk litteratur ved det nye universitet i Odense, og han blev dets første rektor. Om opbygningen af den nye institution, universitetets relationer til byen, sine fem år som universitetsrektor og øvrige gøremål i den fynske hovedstad fortæller han i efterfølgende indlæg.

At blive rektor for et nyt universitet

Der er visse telefonopringninger, man ikke glemmer. Den 20. juli 1966 om eftermiddagen blev jeg ringet op i mit hus i Hvidovre af en af de nyudnævnte professorkolleger ved det vordende Odense Universitet. Han spurgte mig, om jeg havde noget imod at være dets første rektor.

Det gik stærkt det år. Der var opslået fjorten professorater året før, og i februar forelå elleve indstillinger fra bedømmelsesudvalgene. Efter klagefristens udløb i marts kunne vi, der var indstillet, betragte os som de kommende universitetslærere. Det samme gjorde administrator Bengt Bengtson, der siden 1964 havde forberedt den nye institution på stedet og især skaffede den foreløbigt husly ved at få fremskyndet byggeriet af en ekstra fløj af Teknikum. Han drog os ind i det akademiske forarbejde ved i maj at invitere på weekend i Blommenslyst – hvilket fynskklingende navn! I juni forelå udnævnelserne, og nogle af os så samtidig på hus eller byggegrund i Odenses omegn, men indtil videre måtte vi være »lyntogsprofessorer«. I toget blev selv sagt fælles problemer drøftet, og nogen kom i tanker om, at der til et universitet også hører en rektor. De dannede et »rektorudvalg« og enedes om at ringe til mig.

Bert Brecht har to skuespil, der hedder »Der Jasager« og »Der Neinsager«. Jeg hører nok mest til kategorien jasiger og er da også blevet viklet ind i adskilligt, også uden for universitetet (herom senere). I

dette tilfælde tænkte jeg som så: De kan næppe forvente alverden af mig, der ikke som andre rektorer er blevet gradvis skolet op som institutleder, fakultetsmedlem, dekan og prorektor. Dog kan jeg vel formidle vore ønsker til ministeriet og planlægningsrådet for de højere uddannelser – samt være et bindeled ud til byen og dens andre institutioner.

Jeg slog altså til, hvad der imidlertid betød et foreløbigt farvel til forskningen. En universitetsrektor er normalt fritaget for undervisning, men jeg var som de andre endnu en lærer i mit fagområde. En undtagelse dannede historieprofessoren Ladewig Petersen, som slog i bordet og forlangte en amanuensis øjeblikkelig, for ikke ene mand at skulle dække såvel danmarkshistorien som verdenshistorien. Det blev for øvrigt den nyudklækkede magister Søren Mørch.

Situationen var lidt ironisk. Vi var alle undervisningsbebyrdede amanuenser eller lektorer, som søgte fra store overadministrerede institutioner til et lille studiested med få studenter og små hold, især for at få mere tid til videnskaben. Nu blev vi sat til at bygge et nyt universitet op, gerne anderledes og eksperimenterende med uddannelsesformer og studieretninger. Og i toppen af det hele lod jeg mig altså anbringe som kanal for forskerønsker og politiske ideer, for krav fra studenter- og personalegrupper. Havde jeg vidst, hvad det kom til at indebære, ikke mindst et par år efter i 1968, var jeg måske blevet en nejsiger.

Men nu rullede toget. Jeg kom til forhandling på rådhuset med byens spidser og læreanstaltledere, hvor det iøvrigt slog mig, at ingen her syntes at tale øens sprog – indtil en kontordame kom ind og på syngende fynsk meddelte, at »der e' komm' e' beske«. Omvendt var der sikkert dem, der smilede ad mit hellerup-københavnske. Et særligt vigtigt bekendtskab var ingeniør Jørgen Christensen, kaldet »Jørgen Taarn« som ophav til Odinstårnet. Han fortalte om erhvervslivets interesse for sagen og om indsamlingen til kollegieformål som vidnesbyrd om lokalsamfundets goodwill. Jeg mærkede mig de stedlige storvirksomheder, fonde og legater. Og kontakten til de andre uddannelsesinstitutioner skulle blive af betydning senere, da centertanken tog form.

Det var også kommunen, der bestilte en rektorkæde hos guldsmed Antonsen, og på det tidspunkt spurgte borgmester Holger Larsen mig om et bomærke eller motto at sætte på den. Jeg kunne svare, at vi allerede havde overvejet det under togturene, og at man var endt med at acceptere et forslag fra mig om et æbletræ. Ikke blot er Filippa og Ingrid Marie fine frembringelser af Fyns muld, men symbolet skulle ses i modsætning og udfyldning til på den ene side det københavnske universitets ørn, der skuer mod det himmelske lys, og på den anden

Rektor Mogens Brøndsted ved skrivebordet 1968.

side Århus Universitets delfiner, der dykker ned i dybderne. Træet skulle brede sine grene ud mod omverdenen og bære gode frugter. Dette udtryktes med en latinsk sentens, hvis begyndelsesbogstaver udgjorde ordet Fionia, en latinisering af øens navn Fyn: Fructus increscit opera novo in agro (Frugten vokser frem ved arbejdet på den nye ager). Det sidste passede endda bogstaveligt, idet Undervisningsministeriet med henblik på en flytning af Landbohøjskolen havde erhvervet et udstrakt agerland til forsøgsmarker og plantager. Udflytningen blev ganske vist aldrig til noget, især fordi professorernes familier ikke ville bort fra hovedstaden, men i tidens fylde kom det store universitetskompleks til at ligge ude på marken, »campus«.

I første omgang havde vi som nævnt til huse i Teknikum ved Niels Bohrs Allé, og de rummelige lokaler indrettedes både til auditorier og kontorer, smykket med udlånte malerier fra Kunstmuseet. Jeg husker en århusiansk kollegas misundelse, da jeg kunne forevise ham mit salsstore kontor (i Århus var lærerkontorer beskedne, i København ukendte). Det gav også mulighed for overnatning, og de af os, som endnu ikke havde lejlighed eller hus herovre, fik opstillet sove-sofa. Selv stiledede jeg mod at bygge villa og valgte ligesom en kollega grund i Bellinge, hvortil jeg året efter flyttede med min familie.

Den 19. februar 1967 bragte Fyns Tidende en helside med billeder med overskriften »Sådan bor Odense-professorerne«. Mogens Brøndsted boede på det tidspunkt endnu i sin villa i Hvidovre, men redte op på sit kontor på universitetet, når han opholdt sig i Odense. (Avisbillede 1967).

Jeg gjorde bekendtskab med direktør Jakobsen fra Kunstmuseet, som udvalgte et dameportræt af Giersing til væggen over min sofa og forklarede dets æstetiske kvaliteter. Endvidere med direktør Wilton fra teatret, da der skulle vælges forestilling til Universitetets indvielsesfest i september. Af to muligheder – Goethes Urfaust og Ibsens Hedda Gabler – valgte jeg den sidste, da jeg var gammel Ibsen-beundrer, og den første havde desuden fået en ublid kritik. Som musikinteresseret var jeg også glad ved at få forbindelse med byorkesteret og være med til at foreslå programnumre: først og fremmest Carl Nielsen og hans Helios-ouverture.

Overhovedet var der tilrettelagt en pompøs indvielse i Teknikums festsal efter selve modtagelsen af de første studenter den 31. august. Kongefamilien skulle ankomme den 15. september, og Bengtson udarbejdede en minutiøs drejebog. Stiftamtmand Høirup, jeg selv og andre honoratiories tog imod på kajen, og da den studine, der skulle overrække dronningen blomster, var uvant med at neje, måtte administrator selv instruere hende – og havde held til, at ingen pressefotograf så ham stå og neje dybt for pigen. Jeg hilste på kongeparret, som jeg indirekte kendte gennem min far, der var direktør for Nationalmuseet. Kongen kunne da uformelt spørge mig, om han på et tidspunkt af festen skulle erklære universitetet for indviet. Vi aftalte, at jeg skulle give ham et nik, hvad jeg gjorde ved højtideligheden på Teknikum, lige inden immatrikulationen. Uden for det trykte program gik så kong Frederik på talerstolen og tog udgangspunkt i He-

lios-symbolet: »Som solen i Carl Nielsens store ouverture bryder gennem skyerne, ønsker jeg, at solen, der giver liv til alting, må lyse over Odense Universitets fremtid.« Først senere erfarede jeg, at den meget musikkyndige konge i virkeligheden ikke brød sig om Carl Nielsens værker.

Ligeledes bagefter fik jeg at vide, at en enkelt student demonstrerede ved at sidde med rullekrave og forblive siddende uden at få rektoralt håndtryk. Det var den siden herostratisk kendte Amdi Petersen, som protesterede mod at skulle give løfte om at overholde de akademiske love. Disse gamle paragraffer var man først sent kommet i tanker om som hørende til en immatrikulation, og de blev da kopieret fra et af de ældre universiteter. Dog bemærkede jeg i sidste øjeblik det antikverede i deres ordlyd og fik ændret i min tale, så at håndtrykket i stedet for at være »en pagt på overholdelsen af de akademiske love« blev »en pagt på at ville studere i de akademiske loves ånd«. Det gjorde næppe nogen forskel for Amdi, som udlod sig udførligt i BT og Fyns Tidende, også om sin agt at studere filosofi med sigte på universitetsansættelse(!). Han blev dog mere optaget af at organisere det nye studenterråd og kom senere til samtale på mit kontor med langt hår og islændertrøje. Snart efter gik han til andre jagtmarker.

Studenterindflydelse var det standende emne allerede fra starten, men vi havde brudt spidsen af problemet ved, at der blev oprettet såkaldte studienævne for hvert fag »til behandling af studie- og eksamensmæssige forhold« (regulativets § 8); de bestod af lige mange lærere og studerende, de sidste udpeget af studenterrådet. Faget dansk omfattede to faste lærere i henholdsvis nordisk litteratur og nordiske sprog; som kuriosum kan nævnes, at ministeriet oprindeligt havde sammenført det hele i et og samme professorat i lighed med engelsk sprog og litteratur, germansk dito etc. Man kan imidlertid ikke være professorkompetent i sit eget lands såvel litteratur som sprog, og til filologisk fagfælle havde jeg Niels Åge Nielsen fra Statsbiblioteket i Århus. Vi holdt altså studienævnsmøder med to studenter uden konflikter, eftersom faget endnu ikke var blevet politiseret udefra. Men tid krævede det – hvortil kom organisationsmøder både i København og Odense, ministerie- og fakultetsforhandlinger. Disse måneder blev nok mit livs travleste.

Undervisningen omfattede gennemgang af litterær metode (der fandtes endnu ingen lærestol i almen litteraturvidenskab), øvelser i tekstfortolkning og vejledning i bibliografi, og som særligt emne valgte jeg H. C. Andersen – med den følge, at disse forelæsninger tiltrak et hundredtalligt publikum, så de måtte forlægges til Dalum Landbrugsskole, hvor Christen Kolds gamle højskolesal blev auditorium for akademiske værkanalyser. I København havde jeg som amanuensis fore-

*Ved åbningen af
Universitetet defilerer de
nye studerende forbi de
kongelige gæster (øverst)
for at modtage det
rektorale håndtryk
(nederst).*

læst for hundrede studerende i Bispetorvets anneks og svoret for mig selv at undgå så store hold! Men nu strømmede folk til for at se og høre den nye giraf. Og ikke nok dermed: Jeg havde en tidligere aftale med det københavnske Folkeuniversitet om foredrag i september over folkeeventyr, og jeg gik – som jasier – yderligere med til at afholde en foredragsserie for Folkeuniversitetet i Odense om Herman Bang. Der var propfyldt i salen på Katedralskolen, atter nok mere af nysgerighed efter giraffen end af interesse for Bang. Jeg måtte endvidere forfatte artikler og mødeoplæg, bl.a. for at præsentere det nyfødte universitet i Rektorkollegiet, Universitetsadministrationsudvalget og Planlægningsrådet med dets strukturudvalg. Endelig havde jeg påtaget mig redaktionsarbejdet på en fællesnordisk litteraturhistorie i flere bind med medarbejdere fra hele Norden; den var planlagt året forinden ved en konference andetsteds på Fyn, nemlig Hindsgavl, som dengang ejedes af Foreningen Norden. Lidet anede jeg da, i hvilken grad Fionia skulle indfange mig.

En speciel og hastende opgave, der også kostede tid, var opbygningen af et institutbibliotek. Det nyetablerede universitetsbibliotek blev interimistisk indrettet i en forhenværende skjortefabrik i Islandsgade (det nuværende Musikkonservatorium), hvor jeg rådførte mig med overbibliotekar Torkil Olsen. Her voksede det snart ved tilførsel af ældre bogsamlinger fra Stiftsbiblioteket, Studenterforeningen i København, Herlufsholm Skole m.m. Men universitetsinstitutterne måtte have deres eget præsensbibliotek, dvs. bøger til læsesalsbrug på stedet, medens universitetsbibliotekets eksemplarer tillige var til udlån. Det svarede for de humanistiske fags vedkommende til det såkaldte fælleslaboratorium på Københavns Universitet. Dette var jeg fortrolig med, ligesom jeg qva tidligere bibliotekar ved Det kongelige Bibliotek kendte til hovedstadens antikvarer og bogauktioner. Jeg foretog altså indkøbsrunder til antikvariatene og sammenlignede priser på fagets gængse håndbøger, opslagsværker, monografier samt standardudgaver af alle de klassiske forfattere. Sammen med Niels Åge Nielsen, der var fagmand fra det århusianske Statsbibliotek, tilvirkede jeg et klassifikationssystem, der passede til instituttets behov. Det holder endnu, selv om vi måtte indføje en blandingskasse, der hed »Supplerende litteratur«. Den kom i tidens løb til at afspejle de vekslende trends: psykologi, marxologi, feminilogi, massekommunikation m.v.

Af større interesse for læserne er måske de udadvendte relationer, æbletræets grenværk, som voksede frem i de første år. Selve universitetstanken var spiret lokalt i sammenslutningen »Akademisk Samvirke«, videreført som »Akademisk Forening for Fyns Stift«, og på et tidligt tidspunkt traf jeg formanden og foregangsmanden, dr. Jørgen

Hæstrup. Efter at centerideen tog form, ændredes navnet til »Universitetscenterforeningen for Fyns Stift«. Det var en støtteforening og et debatforum, hvor mange fremtrædende odenseanere var med i bestyrelsen og i diskussionerne. På et tidspunkt indbød man tilmed Amdi Petersen til at tale om sine Tvindskoler! Men netop den tiltagende politisering af uddannelsessektoren, kulminerende med studenterurolighederne i 1968, vanskeliggjorde samarbejdet med naboinstitutionerne. Frø af ugræs føg over hegnet og hindrede æblegrenene i at nå ret langt. Sagt mindre poetisk: Da de implicerede ministerier gik ind for omfattende centerdannelse med en betænkning, hvori også jeg var delagtig, blev de andre institutioner ængstelige for at skulle opluges af universitetet, selv om jeg bestræbte mig for ikke at ligne en styg ulv. Selv det kommunale centralbibliotek, som stod foran udflytning fra bymidten, nærrede frygt for at blive fusioneret med universitetsbiblioteket og endte på Ørbækvej få kilometer fra campus. Fordelene ved koordinering og harmonisering kunne opvejes af indskrænkning i selvstyre, omtrent som under den senere debat om EF.

Ved den første egentlige årsfest (juni 1969) måtte jeg konstatere i min beretning, at centerideen hang i en tynd tråd. Belært af erfaringerne fra studenterdemonstrationerne ved Københavns Universitets årsfest lod Bengtson og jeg formanden for de studerendes råd komme til orde, trods en vis professormodstand. Idet han besteg talerstolen, hørte jeg bag mig den nyudnævnte professor Tage Kaarsted sige: »Nu går jeg!« – hvad han heldigvis ikke gjorde, da jeg jo havde ansvaret for, at alt forløb roligt. Den eneste tavse provokation var en bemaling på studenterhusets mur: »Årsfest = snobbefest«. Men undervisningsminister Helge Larsen – af studenterne kaldet »Onde Helge« – blev så fortørnet over min mistrøstige årsberetning, at han ikke bagefter ville mødes med mig hjemme hos sin radikale partifælle Kaarsted og udeblev under et påskud. Således kan rektor blive en lus mellem to eller flere negle: på den ene side de indflydelseskrævende universitetsgrupper, ikke alene studenter og tap'er (dvs. teknisk administrativt personale), men også amanuenserne, der lavede deres eget oprør – og på den anden side ministeriet og politikerne.

Men jeg indrømmer, at jeg selv var delt i min holdning. På den højre side måtte jeg forsvare professorernes autoritet og kunne f.eks. ligesom Kaarsted rystes over, at et studienævn nedstemte fagprofessoren ved afgørelsen af, hvilke lærebøger der skulle anvendes i undervisningen. Eller rystes som en københavnsk kollega over, at udpegningen af bedømmere ved en professoratsbesættelse kunne bestemmes i et udvalg, hvor en tap-repræsentant fik den udslagsgivende stemme. Lad tap'erne få medindflydelse på forhold vedrørende deres arbejdsplads, men ikke i spørgsmål, der gælder studierne endsige

forskningen. Det er misforstået demokratisme, som ikke bliver bedre af, at tap-repræsentanter i fakultet og konsistorium holder sig tilbage fra faglige drøftelser og afstemninger.

På den venstre side blev jeg interesseret i de lidt senere eksperimenter med en tværfaglig basisuddannelse, funderet på gruppearbejde og samfundsrelevante opgaver. Jasigeren gik med til at under vise i nye discipliner på grænsen af sin kompetence og ser nu bagefter en vis hovedrysten på denne marxificerede æra. Studenterne flirtede med industriarbejderne, hidsede dem op mod kapitalismen og indkaldte benovede arbejderforfattere som Åge Hansen Folehaven og Grete Stenbæk Jensen til rundbordsdiskussioner. Rustenborg blev rødt. Alligevel mener jeg, at litteraturfaget gennemgik et nyttigt syrebåd, for så vidt som man forhen alt for ofte overså digtningens samfundsmæssige forudsætninger og sociale perspektiver.

Efter den første etårige funktionsperiode var jeg blevet regulært valgt for to år. Med nogen tøven lod jeg mig genvælge, men i 1971 fratrådte jeg og overlod den gyldne kæde til en efterfølger fra det medicinske fakultet. Lægestudiet var knyttet til Odense Amts og Bys Sygehus, og etableringen heraf havde været den egentlige begrundelse for landets tredje universitet. Så fulgte de humanistiske fag som det tyndere øl, og senere igen med den socialbevidste tidsstrøm kom samfundsvidenskaberne. Derimod blev der aldrig behov for teologi og jura, hvad jeg personlig ikke har beklaget, da jeg tvivler på, om de kan regnes for egentlig selvstændige videnskaber.

Den ufuldstændige fakultetsudbygning blev altså heller ikke opvejet af en integration med byens andre læreanstalter: Teknikum, konservatoriet, handelshøjskoleafdelingen, den sociale højskole, Tietgenskolen osv. Det store uddannelsescenter måtte skrinlægges i løbet af 1970'erne, og Universitetscenterforeningen omdøbtes i 1981 til »Universitet og Samfund. Foreningen til fremme af forskning og videregående uddannelse på Fyn«. Den opløstes fem år senere, bl.a. fordi andre organer såsom SVUF (Samarbejdsorganisationen for Videregående Uddannelser på Fyn) havde overtaget foreningens rolle som kontakttled.

Relationer til byen

Hvordan blev det da med mine egne forbindelser til samfundet udenfor, til erhvervslivet og de frie kunster? For at tage det sidste først indvalgte jeg i repræsentantskabet for *Fyns Kunstfond* (ligesom senere i Statens Kunstfond, hvor jeg kom til at opleve Rindal in persona). Da jeg gik af som rektor, donerede Albanifonden et portræt af mig til

ophængning i Konsistorielokalet. Maleriet blev udført af Kjeld Heltoft, og gennem ham og hans malerhustru Gerda Andrea kom jeg ind i Forårsudstillingen. Efterhånden blev min kone og jeg trofaste ferniseringsgæster også i Kunstmuseet og opsøgte gallerier på Fyn, og vi har erhvervet adskillige fynske billeder til vort hus i Bellinge. For øvrigt havde alle de første professorer modtaget litografier af Svend Saabye, som boede nærvæd i Stenløse. Der blev ikke bevilget nogen lærestol i kunsthistorie, derimod et forskningsprojekt i kunstpædagogik, og da man besluttede at gøre den store kunstformidler Broby Johansen til æresdoktor, promoverede jeg ham ved årsfesten i 1985 på grundlag af en indstilling fra projektlederen. En gammel plan om at inddrage Kunstmuseets samlinger i litteraturundervisningen, som jeg havde drøftet med direktør Tove Lund Larsen, er desværre aldrig realiseret, men med bistand af kunsthistorikeren Susanne Ludvigsen holder en af mine yngre kolleger i år foredrag på museet om dansk romantik (i Fynsk Selskab for nordiske studier, hvorefter senere). Min private kunstudøvelse har indskrænket sig til karikaturer af mine universitetslærere fra København, og da Fyens Stiftstidende fornylig udbad sig en mindeartikel om en af dem – den legendariske Hans Brix, der som lærer ved Giersings Realskole grundlagde H. C. Andersen-studiet – lod jeg min tegning af ham ledsage den.

Apropos Stiftstidende havde jeg knap nok sagt nej til at fortsætte rektoratet, før jeg sagde ja til at markere bladets 200-års jubilæum med en publikation »H. C. Andersen og avisen«, dvs. en undersøgelse af det berømte bysbarns forhold til pressen. Bogen fik som omslag billedet af den trykpresse, som var i brug på Andersens tid, og som i dag står opstillet i det nye bladhus på Blangstedgårdsvej. – Sidenhen blev jeg opfordret til at indtræde i kredsen af litteraturanmeldere med et specielt område, nemlig oversættelser fra de andre nordiske sprog. Her lærte jeg blandt andet, hvordan man bedst begynder en artikel: med en anskuelig detalje, som straks kan holde læseren fast. I håb om det samme indledte jeg denne artikel med den kimende telefon!

Hvad angår forbindelsen iøvrigt til *byens virksomheder*, var Bengtson en aktiv hjælper. Han arrangerede selv et party, og vi fra universitetet fandt snart ud af, at det gjaldt om at drikke Albani og ryge Tørring, som begge var blandt sponsorerne. Jeg aflagde visit hos direktør Lommer på Thrige-Titan i anledning af en betydelig donation til natur- og lægevidenskabelig forskning. Inden for byggesektoren blev universitetet en storkunde, først med de såkaldte pavilloner (fra Reska-Terapin) i Munkebjergvænget, derpå med campusanlægget. Jeg fik indtryk af, at stadens topfolk nu ikke var etatsråder, men erhvervsdirektører.

En dag spurgte Bengtson, om jeg havde lyst til at se det bedre bor-

gerskab slå sig løs. Jeg sagde ja(!) og modtog snart efter en delegation fra oldermandskabet i »*Odense Kongelige Privilegerede Borgerlige Skytte-laug*«, som inviterede til skyttelaugsfest i Ansgaranlægget. Jeg mindedes H. C. Andersens livlige skildring heraf i romanen »Kun en Spillemand«, og skønt jeg hader skydevåben og krig – jeg ventede med at komme til verden til dagen efter våbenstilstanden i november 1918 – gik jeg med mellem oldermændene, omend ikke som de i svalehalekjole med høj hat og sort paraply. Der var en række af mærkelige ritualer fra årle morgen efter en sidelang trykt instruks, kulminerende på rådhuset med en dobbelt middagsservering: en for de menige skyttebrødre under idelig afsyngen af laugshymnen med omkvædet »Grønærter og saltet flæsk«, og oven på det en ekstra opulent servering for oldermænd og gæster. Havde jeg ikke kunnet ramme plet på banen, kunne jeg end mindre efter dette.

Det var ligeledes Bengtson, som opfordrede mig til at blive optaget i en af de lokale *Rotary*klubber. Det skete via Stiftstidendes redaktionssekretær Marcussen, som var medlem af klubben med mødested nærmest min arbejdsplads, nemlig Fruens Bøge i Hunderup skov. Her fik jeg en stribe udmærkede venner og nyttige bekendtskaber, omend det chokerede mig, at kvinder ikke kunne optages. Det var som i den akademiske verden for et århundrede siden. Af samme grund blev jeg nejsiger, da min turnus kom til at være præsident. Men medlemskabet gav indsigt i mange hjørner af samfundet, også i de konjunktursvingende vilkår for erhvervsfolk modsat tjenestemænd – med Grundtvigs ord: »Maane og Sol sidde løse paa Stol, som et Lagen det gaar under, alt hvad bestaar.« Ved de mange virksomhedsbesøg blev man altid oplyst om salgstal og markedsandele med kurver og diagrammer. Da jeg selv skulle præsentere min forsknings- og kandidatfabrik, fremskaffede jeg gennem administrationen statistisk materiale og budgetoverslag, så den kunne fremstå i fattelig form. Alligevel rummer den jo en åndelig dimension, og som klubsekretær sørgede jeg for at indsmugle et »ugens digt« i de prosaiske foreningsmeddelelser.

Det folkelige universitet

Der lå også en formidlingsopgave i de *folkeuniversitetsforedrag*, hvori jeg som nævnt blev involveret straks fra begyndelsen. Det var naturligt, at det nye universitet fik en repræsentant i den stedlige afdeling af Folkeuniversitetet, og på et senere tidspunkt kom jeg med i det såkaldte programråd foruden i det overordnede Folkeuniversitetsudvalg. Programrådet består bl.a. af lederne fra Kunstmuseet, teatret, konservatoriet og universitetsbiblioteket samt repræsentanter for

oplysningsforbundene, højskolen, seminariet og museumsvæsenet. Her fik jeg på en anden led føling med bysamfundet og fingeren på dets puls. Folkeuniversitets-afdelingerne i og uden for universitetsbyerne registrerer hårfint folks interesser for skiftende modefag og aktuelle strømninger. Det gælder om at balancere mellem udbud og efterspørgsel, mellem det populistiske og det utilgængelige. Ofte overrasker det, hvad der får succes eller fiasko. Sikre hits er for øjeblikket kunsthistorie – gerne med rejsegrupper til udenlandske samlinger – samt filosofi. Besværlige felter er naturvidenskab, som forudsætter grundkundskaber, og psykologi, som grænser op til en gråzone af psykoterapi eller healing eller astrologisk mystik.

Folkeuniversitetet skal efter sin formålsparagraf udbrede kendskab til videnskabens metoder og resultater, og kvasividenskab må holdes ude. Jeg blev engang udsendt som observatør til en foredragsholder, som ville tolke H. C. Andersens psyke og værker ud fra hans horoskop og ansigtsprofil (!). Den mere sobre litteraturforskning befinder sig i mellemklassen og kan trække publikum, alt efter hvilke forfatter-skaber der udbydes. Selv fik jeg efterhånden en fast kreds af tilhørere, med hvem jeg kunne drøfte, hvad vi skulle sysle med i næste semester. Det var min som andre foredragsholderes erfaring, at de ivrigste deltagere er midaldrende damer, som har børnene fra hånden og lærelysten i behold.

Da universitetet blandt sine åbne kurser opslugt renæssancekundskab med afsluttende prøver i renæssancetidens litteratur, kultur, kunst og sågar musik, deltog jeg i undervisningen og imponeredes af den udholdende flok – atter hovedsagelig midaldrende – som gennemførte eksaminerne.

I 1991 markerede universitetet sit 25-års jubilæum med at udsende lærere og eks-lærere, der var villige, som gratis foredragsholdere over hele øen. Jeg bidrog bl.a. med et foredrag om »Fyn i litteraturen« (skønlitterære skildringer af indfødte eller udenøsforfattere, og det kunne afsættes til op mod en halv snes lokalforeninger, forsamlingshuse og menighedsråd. Her forekom det penible, at jeg skulle oplæse prøver på dialektdigtning for tilhørere, der var født op med at tale fynsk. Man bar over med min udtale og havde jo heller ikke betalt for at høre det!

Kort efter at jeg var gået af som 70-årig i 1988, blev jeg af min efterfølger i professortet opfordret til at være formand for en nystartet forening »Fynsk Selskab for nordiske studier«. Den er ligedan udadrettet, idet den søger at samle tidligere kandidater fra det nordiske institut og andre interesserede til foredrag med spisning, hvor forfattere og digtere, også fra det øvrige Norden, inviteres til at læse op og fortælle om deres værker. Jeg havde gennem årene i forskellig sammen-

hæng fået berøring med nordiske forfattere og gik gerne med til at videregive ønsker herom fra forhenværende eller nuværende studerende og lærere. Men igen med uberegneligt resultat: Ganske unge sværttilgængelige lyrikere kunne samle store lyttende skarer, mens ældre meriterede skribenter risikerede at møde næsten tomme stole-rader. »Maane og Sol sidde løse paa Stol...«.

Tilsvarende har jeg medvirket ved såkaldte *Fyraftensmøder* i byens centrum, hvor enhver på vej hjem fra job kunne gå ind og høre Bjørn-vig, Peter Seeberg, Inger Christensen, Pia Tafdrup etc., introduceret af lærere fra instituttet. For øvrigt hedder det pudsigt nok *Center* for nordiske studier. Efter begravelsen af storcentret – der på sin højde var nået til gadeskiltene ved Campusvej, men sluttelig førte et skinliv ved universitetets omstillingsbord – er der opstået småcentre side om side med institutterne. Det har vistnok en bevillingsmæssig begrundelse, men minder om forretningslivet, hvor en lille kælderbiks kan kalde sig Dalum Fotocenter. Det fingerer en central placering og betydning, og enhver er jo også sin egen verdens centrum. Da jeg engang i Greifswald på en international kongres havde indvilliget i (ak ja) at arrangere dens næste møde, indbød jeg til vort institut med begrundelsen, at »Odense ligger midt på Fyn, Fyn ligger midt i Danmark, og Danmark ligger midt i verden«. Mødestedet blev vedtaget! Problemet for os er jo blot, at universitetet ikke ligger midt i Odense – hvad man næppe kunne vide i Greifswald. Derfor må Muhammed af og til komme til bjerget, eksempelvis ved de anførte *Fyraftensforedrag*.

H. C. Andersen og musikkens verden

Uden sammenhæng med mit virkested er sluttelig et par ældre foreninger, hvor jasigeren også har påtaget sig formandskabet. Det første er *H. C. Andersen-samfundet*, hvis mangeårige formand, den i København bosatte Andersen-forsker Helge Topsøe-Jensen, ønskede at fratræde i 1968. Næstformand samt sekretær var og er direktøren for H. C. Andersens Hus Niels Oxenvad, som besørger alt det administrative, og samfundets aktiviteter består i et enkelt årligt arrangement – foredrag, kunstnerisk oplæsning, koncert eller skuespil – hvortil kommer en søndagsekskursion i maj. Formandens indsats er altså beskeden, og jeg har ikke fortrudt at være med, især på de årlige forårsture med bus rundt til herregårde og andre lokaliteter, hvor digteren har opholdt sig. For at forenkle foreningssagerne kombinerer vi som regel ekskursionerne med generalforsamlingen, som kan afholdes på en kro eller færge undervejs. Engang har vi brugt rasteplassen på en motorvej, hvor jeg entrede et bord for at aflægge min beretning!

Der afholdes generalforsamling i H. C. Andersen Samfundet ved motorvejen i Lange-skov (maj 1990).

Foreningens stampublikum er ældre odenseanere med vedvarende interesse for at høre om deres navnkundige byfælle. Niveauet ligger altså midtvejs mellem det videnskabelige H. C. Andersen-Center på universitetet og de mange poppede initiativer à la H. C. Andersen-days eller H. C. Andersen-park (som jeg på Samfundets vegne har måttet lægge afstand til i pressen). Sammenkomsten finder sted i museets foredragssal med efterfølgende traktement og kunstnerisk optræden i kuppelsalen med Larsens Stevns' fresker. Her er hård akustik, men mild stemning. En lille særpligt for formanden består i at møde op på vor digters fødselsdag 2. april sammen med borgmesteren og lægge krans ved statuen i Eventyrhaven. Men for H. C. Andersen-samfundets krans sørger selvsagt den altoverkommende Oxenvad.

Propos borgmesteren har jeg mødt megen imødekommenhed fra bystyret, når jeg skulle stå for tilrettelæggelsen af kongresser og større konferencer. De inden- og udenlandske deltagere er blevet modtaget og beværtet på rådhuset, hvor Yan Nielsens fynske piletræ i festhallen aldrig undlader at gøre indtryk. Kun en enkelt gang var der indtruffet nogle afbud, som arrangørerne uheldigvis ikke havde nået at melde til kommunen og dens bordplanlægger, så at jeg før middagen hørte Lennart Larsons kraftige røst udbryde: »Hvor er min dame?« Pinligt.

Den anden og sidste forening har forbindelse med, at min hobby er violinspillet. Det blev røbet allerede, da Se & Hør bragte en billed-

reportage om den nyslåede rektor plus familie i Hvidovre-villaen, bl.a. med far og søn musicerende ved klaveret. Ikke længe efter ankomsten til Odense fik jeg henvendelse fra nogle læger ved sygehuset, om jeg var interesseret i kvartet-spil. Det var jeg nok, men tvunget af travlhed blev jeg denne gang nejsiger. Alligevel må studenterne have fået nys om mit hobbyinstrument, for da der siden skulle holdes afskedsfest for mig, bad de mig give et nummer ved lejligheden. Selv om jeg ellers ikke spiller offentligt, gik jasigeren med dertil og kunne derigennem unddrage sig den ellers obligate afskedsforelæsning med status over fagets udviklinger og indviklinger. I stedet foredrog jeg et par nordiske romancer af Carl Nielsen og Sibelius (til Johan Svendsen blev ikke tid) sammen med min omtalte søn, frisk ankommet fra København, så at vi ikke nåede at prøve. Denne optræden vil måske huskes længere end en takketale.

På det tidspunkt var jeg forlængst draget ind i kredsen omkring *Odense Musikforening*. Denne ærværdige institution er nok landets ældste, stiftet 1866 på en tid, da adgangen til musik var yderst begrænset. Senere blev det unægtelig anderledes, da der tilkom byorkester, amatør-symfoniorkester, Musikkorps, Privat Kammermusikforening, FUT (Fyns unge Tonekunstnerselskab), frie soireer på Musikkonservatoriet, koncertarrangementer i Musikbiblioteket, i Carl Nielsen Museet og på Brandts Klædefabrik, kirkekoncerter, kor- og skolekoncerter – for ikke at nævne turistkoncerter på omegnens herregårde i ridder-sale eller kæmpelader. Hvortil selvfølgelig kommer, at radio og fjernsyn byder på koncerttransmissioner, pladeafspilninger og et næsten konstant tonebad. På alle spisesteder og i indkøbscentre risler en lind strøm af muzak, og ikke kun med pop og rock: Jeg har i vor stedlige Superbrugs engang opfanget en sats af Stravinskys berømte *Le Sacre du Printemps*, balletten som vakte furor og skandale i Paris i 1913. Nu er den blevet harmløs øregas eller ved sine energiske rytmer stimulan til ekstrakøb.

Kort sagt byder en by som Odense på et overflødigshorn af musikalske muligheder, og en fortidslevning som Musikforeningen burde forlængst været bukket under i konkurrencen. Anderledes i mindre byer med færre udbud, hvor sådanne foreninger kan trives fint – som her på Fyn i Faaborg, Svendborg, Ringe, Glamsbjerg og Otterup. Odense Musikforening tyer da til mindre opdyrkede nicher såsom romance- og liedsang eller optræden af yngre hjemlige ensembler, som gerne også er økonomisk overkommelige, og vi har en lille trofast medlemsskare med forkærlighed for klassisk repertoire. Foreningens historie er skildret i publikationer både ved 50-, 75- og 100-års jubilæet, og den sidste anledning blev benyttet til en indsamlingskampagne. Da jeg ved 125-års jubilæet sad som formand, sendte jeg

bevægende skrivelser til alle de ca. 30 firmaer og virksomheder, som 25 år forinden var sponsorer. Det bevægede ganske vist denne gang kun et par enkelte til at spendere nogle få tusinde. Og selv om vi som andre musikforeninger modtager støtte både fra staten, amtet og kommunen, er det svært at gennemføre det forudsatte antal koncerter pr. sæson uden ekstra hjælp fra fonde og legater. Det er da formandens vigtigste opgave at fremskaffe denne. Hidtil har vi holdt os flydende uden at synke, som der står i Paris' byvåben: *Fluctuat nec megitur*. Om vi så kan bestå lige så længe som den franske hovedstad er dog tvivlsomt.

Via foreningen har jeg også fået gode chancer for sammenspil, hvad min optagethed forhindrede i begyndelsen. Især sonater og trioer med dygtige amatører. Nu er det snarere den fysiske form, det kniber med.

Privatliv i Bellinge

Men er jeg end selv blevet således akklimatiseret, har overflytningen ikke været problemløs for familien. Min kone er kommunelærer, og ligesom hun ved vort giftermål afbrød et studium i nordisk filologi, måtte hun nu opgive en overordnet stilling som viceskoleinspektør og fik i Odense ansættelse som overlærer ved Seminariets øvelsesskole. Vor ældste søn blev student i 1967 og skulle studere videre i hovedsta-

*Mogens Brøndsted
musicerer i haven ved
villaen i Bellinge.*

den. De to yngste måtte flytte med og udskifte kammeraterne fra Hvidovre med nye i den bellingske Rasmus Rask-Skole. Det er en generel vanskelighed for alle gifte, der ændrer arbejdssted, især efter at kvinders selverhverv er blevet almindeligt. (I mit tilfælde var det endda tredje eller fjerde gang: fra København til Oslo til Uppsala til Hvidovre). Af de fastansatte universitetslærere blev nogle boende i København eller Århus, en enkelt flyttede herover, men atter tilbage på grund af ægtefællens uddannelse. At mange udefra med løs ansættelse ikke skiftede bopæl, kunne knap bebrejdes dem; men kritikken af lyntogsprofessorerne – de opnåede tilmed at blive karikeret af Bo Bojesen i Politiken – var berettiget, for så vidt som det gjaldt om at opbygge et studie- og forskningsmiljø »på den nye ager«. Heri så jeg selv en opgave, foruden i at få skabt forbindelser til det urbane samfund.

Gennem de henved tredive år år har jeg lært at værdsætte Odense som en køn og venlig by, åben med grønne områder, med lav bebyggelse helt ind i kernen – usædvanligt for en stad af denne størrelse. Mon der er andre højhuse end Bikuben og sygehuset? Fyn er ikke for tårnkonstruktioner; Odinstårnet blev saboteret, rådhusstårnet slog revner og måtte nedrives, og mange ville ønske det samme for St. Albani, så at vi alene havde St. Knud. Ved arkitektkonkurrencen om det kommende universitetskompleks præmierede man et projekt i form

Dr. pil

Bo Bojesens tegning om Odense Universitet, der i begyndelsen led under, at mange professorer endnu ikke var bosat i byen. Tegningen var ledsaget af følgende tekst: »I denne time vil jeg bede Dem foretage sandsynlighedsberegninger over muligheder for at kunne nå festforestillingen i Det kongelige Teater i aften kl. 20 samt indkalkulere tidsfaktoren: skift til kjole og hvidt med ordener i mit hjem i Charlottenlund.

af et Babelstårn, som kunne forlænges med stadig mere storslået udsigt, men lærerrepræsentanterne i dommerkomiteen gøs ved udsigten til at skulle arbejde ved en permanent byggeplads i svimlende højde, og vi udvirkede, at projektet fik 2. præmie, mens førsteprisen gik til Holschers også monumentale, men mere jordbundne idéudkast. At se fra vinduerne ud på en lille skov med æbleplantage og marker med rådyr og harer er ikke muligt i noget andet dansk universitet. At der så kan komme ruststøv i øjnene, hvis et vindue åbnes, må man gardere sig imod. Jeg færdes der stadig efter min tilbagetræden, men lever ellers i Bellinge ved Odense ådal, et naturskønt og fredet strøg, hvor kun en række elmaster skæmmer landskabet. I haven står selvsagt et Filippa- og et Ingrid Marie-træ, begge rige på frugter. Der er et livligt fugleliv, og engang i den første tid, da jeg under et hjemmeinterview blev spurgt om foreneligheden af rektorhvervet med mit nordiske fag, kom nogle svaner trækkende op langs åen med den karakteristiske brusende lyd. Foreningen Nordens logo er jo fem svaner, og jeg fandt på at svare, at jeg så faget sådan lidt fra oven. For øvrigt havde journalisten et nordisk navn: Det var den senere politiker Janne Normann.

I hvert fald har jeg ikke fortrudt, at jeg var jasiger efter telefonsamtalen i 1966.

Som jeg jo også har været det i 1996 ved opfordringen til at levere denne artikel.